

Октомври – Ноември 2010

„Кюрдите са най-многобройният етнос без собствена държава“ – така започваха книгите до преди около 10 години, но май е време точно това първо изречение да бъде ревизирано. Трудно им е било на кюрдите и никак не е чудно, че на територията на така авторитарни държави като Сирия, Турция, Иран или Ирак е почти невъзможно да се появи някоя нова – колкото и малка да е тя. По книгите пише че кюрдите имали безброй врагове, но според мен враговете са много повече. Местните добре помнят времената, когато водачът на една от иракските кюрдски фракции – Масуд Барзани – извикал Садам Хюсеин (заедно с републиканската гвардия) на помощ срещу другата фракция – на Джалал Талабани. Няколко години по-късно и турската армия взема страната на Барзани в междуособиците на северен Ирак, за да прочисти границата (и двете ѝ страни) от пешмергите на ПКК. И ако не забравяме, че тези кланета са се случвали във времена на съгласувана помощ и взаимно разбирателство ще можем да си представим какво е било положението, когато всеки е бил срещу всеки. Както и да е – намерили се и приятели. Днес Масуд Барзани е президент на иракски Кюрдистан, Талабани е президент на Ирак и забравил старите вражди от време на време ходи до Анкара, Садам е под земята, единият Йоджалан гледа зад решетка с изглед към Мраморно море, но има и втори Йоджалан. Като начало Кюрдистан вече е завоювал своя малък и първи хепиенд, но в кюрдския химн „Кине ем?“ продължава да се пее:

Кои сме ние? – питаш ти – изригващ вулкан,
огън и динамит в лицето на врага,
искрите на гнева ни убиват неприятеля...
Душмани на душманите, приятели на миролюбците,
да освободим земята си от шахове, молли и турската армия...
ние сме войните на Саладин...

Беше достатъчно да изпея припева на кюрдския химн (под сурдинка) в сирийската Палмира, за да се запозная с първия кюрд. Заедно се качихме на автобус, потеглящ на североизток, а с бедните ми познания по турски и арабски, на който избълвах първата си рима – Кадафи акхл мафи (Кадафи няма акъл) – поддържахме разговора на предните седалки. Няколко часа след като пресякохме Ефрат повечето от пътниците слязоха в Хасаке – първият модерен и стохилияден кюрдски град, но отхвърляйки всички предложения да им гостуваме, стигнахме чак по тъмно в пограничния Камишли. Шофьорът на автобуса веднага ни заведе при полицаи на автогарата, където провериха документите ни и ни пуснаха... може би защото не им изпях кюрдския химн. След това намерихме евтин хотел и останахме 2 дни, а градът изглеждаше като огромен пазар за злато, цигари и текстил, в който идваха да пазаруват кюрди от другата страна на границата. Сбогувахме се с евтиния и хубав сирийски сладолед (15 ст.) и евтиното и вкусно грозде, отпразнувахме рожден ден на Теди и след като попълнихме инвентара с нужни стоки стигнахме границата. Турците се бяха погрижили тя да се минава само пеш, за да ограничат контрабандата на стоки и най-вече бензин, а малко след нея повървахме и хванахме микробус от Нусайбин за Мидият. Още по време на престоите си в Истанбул преди 10 години исках да видя Мардин, а няколко години по-късно турските ми колеги пратиха снимки от Хасанкеиф, така че бяхме позиционирани на идеално място. Мидият се намира точно между тях, а заедно с бюреците и далеч по-разнообразната (от сирийската, ливанската или йорданската) турска кухня, в града за разлика от Мардин имаше евтин хотел.

Пътепис: Кюрдистан - Кои сме ние?

Мидият всъщност се състои от два града – стар и нов, между които има около 4 вече почти застроени километра. Новият град е на такава възраст, че в него също има стар град, но основната атракция е в стария град на стар Мидият, където сред солидни каменни дувари и тесни калдъръмени сокаци се срещат десетки здраво укрепени и все още действащи халдейски църкви, пълни с деца. В сградата на конака (конак-еви) се събират турските туристи или най-вече женската част на това съсловие, познаваща всеки детайл на къщата и интериора от многобройните сериали, снимани точно там. Всичко това естествено бледнее пред калето и махалите на Мардин, които освен с архитектура могат да се похвалят с местоположението си под огромно конусовидно плато. Мардин е град на важен кръстопът, обособил се някога като занаятчийски и търговски център и както казвали навремето – „модата от Париж след 1 ден стигала и до Мардин“. Днес занаятите са зачезнали, а по-голямата част от града, в който поради тесните улици боклукът се извозва с магарета, е превърната в туристическа атракция. Но укрепленията на върха на хълма над Мардин все още са под пълен контрол на военните и старите квартали масово се реновират, запазвайки стила си. На места сокаците минават като тунели през дебелите зидове, а наред с медресетата, джамиите, пазара и дюкяните всичко сякаш е оставено да изглежда както преди 50 години. Което естествено не пречи на 5-6 километра от там, на по-ниско и по-равно да се е появил и новият административен център – Йени Мардин – с модерната, подобаваща на административен център инфраструктура. И ако преди 10 години разликата между Истанбул и анадолските села беше огромна, сега съдейки не по количеството нови сгради, а нови градове в тези затънтени части на югоизточна Анадола, вече се наблюдава началото на това приравняване на стандарта, което е признак на благополучие в развитите страни. Спомням си как няколко часа след като това лято ПКК обяви примирие, в Анадола гръмна петролопровод. „Турците се нуждаят от петролопровода, но ние ще го взривим“ е крилатата пешмергска максима. Естествено, че от турска страна никой няма да преговаря с кюрдски бунтовници/терористи и то не защото те са бунтовници/терористи, а тъй като според официалната позиция кюрди просто не съществуват. Има само планински турци и те трябва да бъдат интегрирани. И наред с необходимите военни мерки Турция действа на друг фронт – чрез наливане на инвестиции – който е доста по-рентабилен.

Въпреки всички тези промени, на път за Хасанкеиф минаваме покрай така типичния за всеки турски град пейзаж. Старци седят на маси пред най-централната сграда. Някои играят на карти с подобни на домино плочки, други хвърлят зарове на табла, а трети просто пушат, пият чай или кафе и зяпат минувачите като в киносалон. Четвърти преглеждат пресата и говорят за политика. Стигаме автогара, откъдето тръгват микробусите за Батман (турска мярка за тежест – да не се бърка с легендарния комикс герой) и само след час сме на Ючюлу боазичи (прохода на трите пътя). Там се наложи да изчакаме нов час и половина тежкотоварните машини, които разширяваха платната и някъде около обяд бяхме в малко село, попаднало незнайно как в списъците с културно наследство на Юнеско. Малко преди моста над Тигър слязохме от микробуса и вляво се видяха ронливите скали, проядени от време оно на хиляди пещери и дупки. За нас се залепи малък гид, който кашляше и постоянно триеше сополите с опакото на ръкава си, но след като се разбрахме да не се надява на пари и той въпреки всичко продължи с нас ми светна, че детето просто скучае. Археолозите в ниското не ни пуснаха на работното си място, но след като се качихме малко по-нагоре забихме в полуизоставени хорски къщи, издълбани в пясъчника. Наличието на антени показваше, че в някои от тях все още живеят стопани, но по-често те се използваша като кошари за животните. Подобни на подземните градове в Кападокия и тук се виждаха опушени поселища, прокопани на няколко етажа в мекия камък и свързани със стръмни,

изтъркани стълби и тесни коридори. На места трябваше да помагаме на хлапето при по-отвесните прегради, а след това се разходихме и до върха на скалите, първоначално в тясно ждрело, а после по забравени овчарски пътечки. На запад се виждаше много по-голям скален град с безброй бърлози и огромна стълба, прорязана на зигзаг в скалата, а на места по върховете също имаше малки оградени с дебели зидове цитадели, до които можеше да се стигне само по въжени стълби. В ниското, над реката бяха остатъците от масивен каменен мост, който е основната атракция на района, но от няколко години има планове точно това място да се запълни с огромен язовир, който поне ще потопи моста. Чудно е как правителството отделя пари и за язовира и за реставрацията на руините, но явно след няколко години нещата ще се изяснят и ще остане само една от двете алтернативи. Мислех да заведа детето в близката аптека, за да му купим лекарства, но след като местните казаха, че то вече се лекувало в болницата го дарихме само със сок и бонбони, след което се разделихме. Малко по-късно, разхождайки се около стария мост осъзнахме, че в някоя от дупките (най-вероятно при животните) сме се напълнили с бълхи, което ако не друго поне показва, че Хасанкеиф все още не е жертва на масовия туризъм.

Време бе да потеглим към северен Ирак. След няколко смени на микробус стигнахме до Джизре – синоним на арабското Джазира, което значи остров и което примерно в Сирия се използва като нарицателно за междуречието на Ефрат и Тигър. След още няколко километра пресякохме Тигър – вече доста по-пълноводен отколкото в Хасанкеиф, а от Силопи се прехвърлихме на прескъпо такси (20 лири на калпак за 15 км) към границата на река Хабур. Не е чудно, че всеки български тираджия може да даде подробно описание за минаването на тази граница. Рядко съм виждал по-дълги опашки от тирове където и да било, а за хора като нас без собствен транспорт вариантът с минаването ѝ на такси остана най-приемлив. КПП-то от турска страна играе заедно с гилдията на таксиметровите шофьори и таксата за пропускателни талони остава в КПП-то. В замяна, пешеходци не се допускат през моста на реката, а повечето минаващи коли са или пълни или пак искат пари от стопаджиите. Тировеите пък чакат дълго и дори да има пробойни в системата би трябвало да се отдели поне 1 ден, за да изолираш и КПП-то и такситата. Така че си кихнахме парите и като известна компенсация, след река Хабур получихме 10-дневна безплатна виза, издадена от „кюрдското регионално правителство“, управляващо „първата кюрдска държава“. Пешмергите от филмите преди 10-15 години, танцуващи с базуки и калашници из гори тилилейски, които имаха зъб и на Садам и на турците и на целия свят, сега бяха сложили униформи и издаваха документи или прибираха пари от митницата. Други брадясали типове направляваха тировеите, трети се бяха разположили на многобройните постове по пътя, четвърти работеха в полицията и тайните служби (до които по неволя също опряхме след време), а освен това тази скромна държавица, наречена „кюрдска регионална власт“ имаше и своя армия с казарми и поделения на най-видно място. И като резултат от цялата тази дейност арабите от южен Ирак трудно проникват в иракски Кюрдистан... камо ли да развъртят подмолна дейност. Поредното запознанство ни каза – знаете ли, ако при нас се появи някой арабин, чиито дела не са чисти просто идват тайните служби, сграбчват го, отнасят го някъде и после никой не чува нищо повече за него. В следствие на което северен Ирак е доста по сигурен от останалите райони на страната.

Единствена пречка за всеки тръгнал към Иран през Кюрдистан, вместо през по-скучната Турция, е зачатъчната форма на обществен транспорт. Едва от Ербил се появиха автобуси и микробуси и то само до някои по-големи градове, а придвижването от границата до Духок или Ербил става предимно с колективни таксите. Цената им е

около 10\$ на калпак за 100 км, а дори турският автобус от Джизре до Ербил, пътуващ няколко пъти седмично е изравнил цените си с техните. Така че от Хабур до Духок се придвижихме пак с такси. Само преди година-две някой (групата Джихан!) бе направил огромна доставка от бежови Тойота Корола, а шофьорите, които не можеха да си позволят ново такси трябвало да пребоядисат старите си брички също в бежово. Още в ранния следобед пристигнахме в Духок, който е първият по-голям град в Кюрдистан след Захо. Минавайки покрай хиляди нови и разноцветни здания по съвсем широки, перфектни улици и магистрали бе нещо, което не очаквах до такава степен. Явно „държавата“ инвестираше ли инвестираше и наличието на толкова пара ми бе леко непонятно. Вярно е, че преди 70-80 години градовете Мосул и Киркук, заедно с петролните находища „Баба гургур“ (бащата на огъня) са били изцяло кюрдски, но още от зората на нефтената ера, започва тяхното постепенно отцепване. Първоначално от иракската петролна компания, която естествено била изцяло английска и след това – чрез арабизацията им от страна на Садам. Днес и Мосул и Киркук са предимно арабски градове с по няколко кюрдски квартала и въпреки че Киркук все още е столица на цяла кюрдска провинция, едва ли нещата ще се променят в полза на кюрдите. Плановете им да внесат промяна на статуквото чрез референдум едва ли ще получат подкрепа от когото и да било. В момента, за да се премине от Духок за Ербил, Мосул се заобикаля отдалеч, а същото се получава и с Киркук по пътя между Ербил и Сюлеймание. Отделно че точно тези два града са доста по-неспокойни от примерно Багдад – деарабизацията им на този етап изглежда невъзможна и неизгодна за управниците на деня. Като обяснение за благополучието на този район намирам хабурската митница, вътрешно иракските политически подаяния, не така огромната лакомия в местните управници и инвестициите от страна на съседни като Турция и Иран. Колкото и да е странно, след като не може да се предотврати независим Кюрдистан е време той да бъде вкаран в икономически релси. Точно когато пристигнахме в Ербил се откри и турско консулство в града. Естествено – официално става дума за консулство в северен Ирак, защото според турците и на теория и на практика кюрдите не съществуват. Не трябва само да се забравя, че „планинските турци“ в „планинска Турция“ са традиционни съюзници срещу „планинските турци“ в истинска Турция.

Всъщност планинските турци не са никакви турци, а изконното население на тези земи. Паралелите с български помаци донякъде се самонатрапват, тъй като кюрдите са запазили и език и националност и нрави, въпреки арабизирането, потурчването и ислямизирането си. Още преди да тръгна ми направи впечатление, че кюрдите танцуват техни си хора хванати под ръка в редица от мъж, жена, мъж, жена и т.н. – нещо което едва ли се наблюдава в друг мюсюлмански фолклор. Кюрдският език спада към индоевропейската група и приликите му с персийския започват като научиш числата, та чак до думи като душман и пехливан. Подобно на персийците и те бяха вмъкнали буквите „Ч“ или „П“ в арабската си азбука. Местните само в редки изключения говореха английски или турски, а по-младите не знаеха даже арабски. Разбирахме се трудно, но не се налагаше чак толкова да се пазарим, защото нито един от тях не завишаваше цената за чужденци. Проверях тарифите по свои си начини само през първите ден-два и после винаги вадох пари и плащах всяка разумна сума до стотинка. От Духок успяхме да се придвижим за час и половина към Амади на 80 км на североизток, където този малък град е положен като на тепсия върху плато, подобно на мардинския пресечен конус. Поглеждайки отдалеч, стените му са така стръмни, че отначало се озадачаваш как до горе изобщо е прокаран път. Но самите серпентини са от по-полегатата му страна, която не се вижда на пръв поглед. А в близост до Амади се намира и курорта Солав, от където по коритото на река може да се излезе доста нависоко в планината и да се направят няколко прехода при наличие на бивачна

екипировка. Хубаво е човек все пак да не забива много, много на север към турската граница. На връщане срещнахме група музиканти от близкия хотел, като този от тях, който свиреше на акордеон, проговори думите „благодаря” и „централна гара” на чист български с приличен цигански акцент. И тъй като вече се свечеряваше се наложи да хванем обратно стоп до Амади, разполагайки се зад баба и млад мъж шофьор, чиято пушка бе положена на задната седалка. В Амади бяхме по залез, а там такситата вече бяха кът. Разговорих се с група полицаи и единият от тях спомена, че след половин час щяло да проима такси. Не ми стана ясно от къде той е наясно с графика на такситата, така че както бяхме до тях започнах да стопирам най-различни коли. След 15 минути спряха двама души, които си поискаха стандартната тарифа до Духок и въпреки протестите на полицаия се качихме вътре... но той извади палка, сложи фуражка, и недвусмислено показа, да се готвим за тъпкано. Подобно на нас и местните бързо се вразумиха, а след още 15 минути полицаят изчезна някъде и вече преоблечен пристигна с бежово такси, модел Тойота Корола. Човекът беше от Духок и се прибираше вкъщи с пълен курс, след като обещал да превози още едно семейство от Амади. Разделихме се приятелски въпреки недоразумението, но ни направи впечатление, че за разлика от съседните страни, хората тук имаха рядко срещан респект към полицаята или дори комбинацията полицаи-таксиджия, която у нас би била направо поругана.

Следваща спирка бе столицата на тази несъществуваща държава – Ербил. По главната улица в центъра й, сарафите все още въртят своя бизнес на дървени маси, подредени една до друга на тротоара. Наред с огромните бали иракски динари, върху масите се пилеят и купчини долари, евро или турски лири, а до тях има калкулатори с бутони като за слепци. Търговците си говорят весело с клиенти, едни минават, други само поздравяват, а трети изчезват нанякъде, но при такава гледка лесно се стига до заключението, че престъпността в съответния град е сведена до минимум – заедно с решетките, бронирани стъкла или предпазните чекмедженца с размери на кибритена кутия, през които в други страни сякаш към амбразура провираш 2-3 банкноти, за да вземеш тлъста пачка от местната валута. При нас няма крадци, ни убеждаваха местните – „В Ербил може да легнеш нощем на площада с 1 милион долара в торба до теб и другата сутрин никой няма да ги е пипнал.” Не ми стана ясно, защо човек притежаващ 1 милион долара ще легне точно на площада и няма да ползва торбата с пари поне като възглавница, но общо взето съм склонен да им вярвам. Над града и въпросния площад-подслон за милионери се намира древна цитадела, която само на 800 годишна възраст е като пеленаче в този непрекъснато заселен още от предбиблейски времена град. Днес местните вече са се изнесли от нея и само военни населяват съборетините, които яваш-яваш скоро ще бъдат реставрирани от Юнеско. Срам не срам трябва да си призная, че после се загубихме в един новопостроен върху бившите гробища мол. Не ходя много по молове, защото вероятността да се загубя в тях е доста по-голяма от тази в планината, но освен всичко друго, освен новите квартали, мегаломанския парламент и гигантския затворен комплекс на хотел „Интернешънъл” в който отседат иракски политици – старите врагове и нови партньори на кюрдите, Хаулер (както местните наричат Ербил) е накичен и с няколко огромни градини на площ като Борисовата – с подрязани храсти, дълги лехи от цъфнали цветя, пейки, трева, езера, широки алеи и безплатни, но чисти тоалетни. В християнската част Аинкауа се продава свободно всякакъв алкохол, а гледката на жени по минижуп също не прави впечатление никому. По-голямата част от тях просто са военни в отпуска, защото почивката от повинността в Ирак се отбива обикновено в Кюрдистан. А отделно всички служби от ЦРУ до най-затъntenите кътчета на Бундесвера също са отворили тук своите офиси и служителите им са многобройни. Въпреки това, малко от американците

и европейците излизат от Аинкауа до центъра на града, тъй като задкулисните им интриги вероятно са също толкова важни, колкото достоверната и никому ненужна информация.

Посоката на следващото ни пътуване се изясни едва на ербилската автогара, след като разчетох табелата на автобус, потеглящ след 5 минути за Суран. Този град се намира на североизток, в близост до иранската граница под най-високите кюрдски върхове. Малко са хората влизащи в дома на аятоласите точно от това място, станало известно и с тримата американски трекари, които преди няколко години бяха арестувани в околностите и от тогава прекарваха времето си в ирански затвор. 20 минути преди Суран се появи и ждрелото на Рауандуз, което стана наша крайна цел, но тъй като не знаехме как най-лесно да подходим към него се изнизавме едва на последната спирка и на градския площад. Огледах пазара в търсене на нови джапанки и така се запознахме с кюрд, живеещ в Лондон, който спомена, че до село Рауандуз оставали само 5-6 километра. Придвижихме се нататък и след като отхвърлихме идеята да преспим в единствения хотел за около 150 \$ започнахме спускане обратно към ниското. Доста бързо в дясно на пътя се откри ждрело с пресъхнала река, а след други броени минути в ляво видяхме още едно по-внушително ждрело на буйната река – Рауандуз. По тясна пътека на 150 метра под нас и на десния бряг се движеха две сенки в черно, а след като се спуснахме до моста над реката решихме да се разтърпим в каньона. Единствените дири надолу водеха към левия бряг, а другата страна бе само с отвесни скали, но първоначално не обърнахме внимание на този факт. Продължихме така и съвсем бързо стигнахме до място, където си личаха много нападали камъни. Върху тях и върху слегналата сгурия ясно се виждаха пресни подметки и сметнах, че няма от какво да се плашим. Подминахме критичната отсечка на разстояние един от друг и веднага след това си зададох въпроса – Какво правим, ако след нас се сринат нови трошляци и запушат пътеката? Брегът беше прекалено тесен, а отвесните стени над нас стигаха на 150-200 метра нагоре. Единственият вариант в такъв случай би бил да пресечем реката към десния бряг и на връщане да подминем опасното място от другата страна – по пътеката където преди малко бяхме видели двамата в черно. Не знаехме къде ще ни изведе ждрелото, а вече бе около 2 следобед и исках да се върнем към Суран по същия път, от чийто мост слязохме. Седнахме на скала и запалих цигара, наслаждавайки се на гледката и почти в същия момент се чу страхотен трясък от там, където току-що бяхме подминали. Какво друго може да си помислиш в Ирак, освен че е гръмнала бомба, но веднага след трясъка върху пътеката се посипаха камъни и огромен пращен и жълт водопад от сгурия. След 2-3 минути решихме да продължим в посока обратна на каменопада, но аха да потеглим и зад нас се чу същият трясък. Отново няколко кубика скала заминаха в ниското. На третата експлозия реших да извадя камера и да снимам, но тъй като се забавих с първата снимка успях да хвана каменопада чак на следващия път. Трудно е да му кажеш, „стой!“ или „усмихни се сега!“. Едва ли пак ще видя нещо подобно и може би никога няма да разбере какво се случваше в този момент, а още по-малко е за вярване ако кажа, че в абсолютно същия си вид спектакълът продължи около час и половина. Две, три, пет минути прекъсване, после експлозия, търкалящи се и тракащи канари и след тях обилен водопад от прах. Каменопад, каменопад, мислех си в началото, ще продължи 5-10 минути, скалата ще се охлаби и сурне в реката и после всичко ще спре. Да, ама не. Масите се сипеха отгоре и ждрелото се изпълваше с прах. Едва чрез зума на видеото различих малка дупка, на 10-15 метра под ръба, от където извираха канарите. Нямахме начин горе някой наистина да взривява скалата, а обемът на масите бе прекалено голям, за да е изръсен от самосвал. Походихме още 15 минути. Реката ставаше все по-тясна и дълбока и дирите по левия бряг забиха в отвесни скали. На връщане намерих само 2

места, където реката евентуално можеше да се пресече, но все пак се върнахме при каменопада с надеждата да е спрял. Нищо подобно – беше минал около час от началото му и всичко продължаваше на пълна пара. Върнахме се на първото място за пресичане, прибрахме документи и камера в непромокаеми пликчета и както бяхме с дрехи и обувки напълнихме Рауандуз. Нагазвайки почти до кръста с облекчение чух виковете на някакъв местен, който незнайно как се бе появил зад гърба ни. Той жестикулираше към второто място и там наистина имаше малко по-плитък брод. Вече бяхме от сигурната страна и камъните нямаше как да прехвърлят водата, но видимостта в ждрелото почти изчезна от хилядите тонове сгурия и прах. След още 100-150 метра подминахме каменопада, но се появи нова дилема. Пътеката свършваше в отвесните скали, които се спускаха от моста към десния бряг и трябваше отново да пресечем реката. И там се замотахме доста, но накрая намерихме съвсем тясно място с няколко едри камъка, по които можеше да се прескочи отвъд. И едва към 3-4 се оказахме на заветното място на левия бряг между моста и каменопада, тракащ все така напористо. Извадихме си няколко заключения – явно каменопадът на точно това място бе често срещано явление; явно местните познаваха добре нрава му и се прехвърляха на другия бряг по камъните, до които стигнахме и ние; явно мястото не бе преградено тъй като всички местни знаеха за него; явно параноичните ни мисли не винаги са излишни и понякога се сбъдват; явно ще трябва да огледаме друг път мястото под ръба, за да си изясним докрай тази мистерия.

В Суран се прибрахме в окаяно състояние. Дрехите ни бяха прашни, мокри и монотонно оцветени в жълто, обувките ни жвакаха, косите на Теодора изглеждаха по растафарски, зъбите ни скърцаха и кожата сърбеше, но важните неща от багажа останаха сухи. Не мина дълго и до мен се залепи човек, който каза нещо от сорта на – аз съм шкутери. Не знам как ми хрумна, но реших че той е от албанския град Шкодра и просто иска да си поприказва с нас. Ааа, от Албания сте? Добър ден, ние сме комшии от България. Човекът не говореше много английски, но направо зяпна, а след това продължи – Аз съм шкутери, от тайната полиция съм, покажете ми документите си! Тогава забелязах, че до него ходи още един и след като и двамата ми показаха някакви карти, извадих паспортите. Ще ви ги дам, ако обещаете в последствие да ни покажете автогарата за Ербил! И двамата прегледаха паспортите, инспектираха валидните ни визи и попитаха – да не идвате от Иран? Учудени смотолевихме по едно „не“ и едва след като „албанецът“ попита защо са ни толкова мръсни дрехите и обувките, се сетих за тайните служби, които идвали при арабите с нечисти дела, сграбчвали ги и ги отнасяли нанякъде, така че после никой не чувал нищо повече за тях. Хората бяха решили, че сме мотали няколко дни из планините, както подобава на външния ни вид. Едва като пуснах филмчето на камерата, ченгетата омекнаха докрай, а после поговорихме още и накрая ни упътиха към автогарата. Не знам какво му бе станало на този ден, но после на всяко КПП по пътя до Ербил ни вадиха от автобуса, проверяваха по 10 минути и паспорти и визи, оглеждаха ни, цъкаха и само с нежелание или от немай-къде ни пускаха да продължим.

Визата ни вече изтичаше и не остана време за Сюлеймание и по-южните райони на Кюрдистан. Така хванахме такси от Ербил до хабурската граница, пътувайки с двама турци, дошли по не знам си каква неотложна и добре платена работа. На границата този ден чакахме дълго. Освен постоянните опашки от тирове, срив в компютърната система от турска страна (хак да им е с тези пропускателни талони) бе прекратил трафика, създавайки опашки на 10 километра до Захо. И тъй като кюрдската митница остана без работа, служителите ѝ заминаха нанякъде и веднага се появили трафиканти, доставящи срещу дребно заплащане най-вече цигари, на автомобилите в

Пътепис: Кюрдистан - Кои сме ние?

ничия зона. Опитвах се да минем пеш, но турците не ни пузнаха след моста, където по изключение се разхождаха стотина пешаци. Едва надвечер ни подпечатаха паспортите от турска страна. Малко след това се появи момче с много въпроси. От къде идвам, какво правя, къде отивам? Турист съм и идвам от Кюрдистан... ооп тук нагазих в лука. От къде идваш, ме попитаха пак и вторият ми отговор се оказа правилен – прощавайте, от северен Ирак идвам. След това последва разнищване, че сме минали и през Сирия и през Турция и изобщо навсякъде, където живеят планинските турци. Написах адреси на хотели, в които бяхме отсядали (почти верни), а човекът се заинтересува дали сме били на гости при някой в Мардин. Реших да не си правя майтап с турските власти, но след като признах, че преди 10 години съм работил в истанбулския квартал Юмрание и сега заминавам за Трабзон и Грузия, ченгето отказа да драска повече цифри, номера и данни и хващайки се за главата ми върна паспортите. Като сбогом погледнах за последен път и надписа в далечината „Добре дошли в Кюрдистан“, който ясно се виждаше от стаята на турските служби. Е кои сме ние, кюрдите? В заключение мога да кажа следното – всеки народ действа по-разумно, ако на най-низше ниво осмисли съществуването си и намери своето скромно място на голямата историческа сцена. Нещо с което точно този народ е уникален, нещо което той сам е постигнал и нещо което движи неговата малка игра на фона огромната, неразбираема от никого политика. Преходът от народ към държава обикновено е доста по-вдъхновяващ и доста по-мързелив, отколкото преходът от бедна към богата държава. За което освен много труд трябва най-вече и цел... а дали кюрдите ще имат държава или не, смятам вече за решено в тяхна полза. И като край давам думата на гласа на Кюрдистан – Шиван Первер – с песен, която слушах на ауторивърс, пишейки горните редове. Не бях куфял така от последния концерт на АЦ/ДЦ...